

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

факультет політичних наук

(повне найменування інституту, назва факультету)

кафедра соціології та політології

(повна назва кафедри)

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри соціології та політології

“ ” 20 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

бакалавр

(ступінь вищої освіти, спеціальність)

зі спеціальності

052 Політологія

(шифр і назва спеціальності)

на тему: «Особливості інформаційної політики органів державної влади на деокупованих територіях в Україні»

Виконала:

студентки IV курсу, групи 431з
Кобізюк Тетяни Володимирівни
(П.І.Б.)

Керівник:

к. політ. н., доцент
Лушагіна Тетяна Вікторівна
(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент:

к. іст. н., доцент
Фесенко Артур Михайлович

м. Миколаїв – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ	6
1.1 Дефініція поняття «інформаційна політика».....	6
1.2 Роль і місце органів державної влади у формуванні інформаційної політики.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ	22
2.1 Методи та засоби реалізації інформаційної політики на деокупованих територіях.....	22
2.2 Аналіз ефективності інформаційної політики на прикладах конкретних територій.....	26
2.3 Виклики та проблеми інформаційної політики в контексті деокупації.....	33
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ	41
3.1 Стратегії підвищення ефективності інформаційної політики.....	41
3.2 Рекомендації щодо вдосконалення законодавчої та нормативної бази.....	46
3.3 Роль громадськості та міжнародних організацій у підтримці інформаційної політики.....	52
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ВСТУП

Актуальність теми. Відновлення державного суверенітету та територіальної цілісності після звільнення від окупації потребує швидкої та ефективної інтеграції земель назад до складу держави. Це вимагає чіткої та послідовної стратегії інформаційної діяльності, яка забезпечує громадськість актуальною інформацією та запобігає поширенню ворожої пропаганди. Для зміцнення довіри до держави на тимчасово окупованих територіях важливо надавати достовірну та перевірену інформацію для протидії дезінформації та пропаганді окупантів, з якими населення могло стикатися під час окупації.

Інформаційна стратегія відіграє ключову роль у запобіганні конфліктів та зниженні соціальної напруги. Чітке та своєчасне поширення інформації сприятиме стабілізації ситуації та уникненню можливих конфліктів. Важливо повідомляти громадськість про державну підтримку та відновлення інфраструктури, включаючи плани відновлення, програми підтримки та соціально-економічні ініціативи, спрямовані на відновлення нормального життя у цих районах.

Завдяки ефективній інформаційній політиці можна оперативно реагувати на такі загрози та запобігати їх негативному впливу. Збереження національної ідентичності та патріотизму на тимчасово окупованих територіях є ключовим для інтеграції суспільства. Це включає проведення заходів щодо патріотичного виховання та зміцнення національної свідомості.

Ефективна стратегія інформаційної діяльності на територіях, що перебувають під окупацією, сприяє покращенню міжнародного престижу України, відображає здатність держави відновити свою територію та гарантувати права та свободи своїх громадян.

Стан наукової розробки. Вивчення змін інформаційної політики на деокупованих територіях є особливо актуальним, так як допомагає показати інформацію про актуальні зміни на території України для місцевих жителів. Політичні інститути сучасної України вивчають О.В. Бабкіна, Л. Бойко-

Бойчук, О.І. Кілієвич. Теорію інформаційної політики вивчають О.О. Бойко, С. Браман, Є.А. Макаренко. Особливості безпеки інформаційного простору розглядають наступні вчені: О.В. Карпенко, В.А. Ліпкан, Ю. Мохова, В. Негодченко. Стан дослідження цієї теми свідчить про великий інтерес до неї, але водночас підкреслює необхідність проведення подальших наукових досліджень для розширення знань та удосконалення практичних рекомендацій.

Об'єктом дослідження є інформаційна політика органів державної влади України.

Предметом дослідження є особливості здійснення інформаційної політики органів державної влади на деокупованих територіях в Україні.

Мета даної роботи полягає у розкритті особливостей здійснення інформаційної політики органів державної влади на деокупованих територіях в Україні.

Завдання дослідження

- розглянути дефініцію поняття «інформаційна політика» та розкрити роль і місце органів державної влади у формуванні інформаційної політики;
- визначити методи та засоби реалізації інформаційної політики на деокупованих територіях;
- розглянути ефективність інформаційної політики на прикладах конкретних територій та визначити виклики інформаційної політики в контексті деокупації;
- охарактеризувати стратегії підвищення ефективності інформаційної політики та надати рекомендації щодо вдосконалення законодавчої та нормативної бази;
- визначити роль громадськості та міжнародних організацій у підтримці інформаційної політики.

Методи дослідження. Досягнення визначеної мети й вирішення поставлених завдань стало можливим завдяки використанню комплексу

взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих сучасних загальнонаукових та спеціальних методів і підходів. Під час дослідження було використано такі загальнонаукові методи як аналіз та синтез (для формування загального уявлення про інформаційну політику на деокупованих територіях та надання рекомендацій щодо її проведення), контент-аналіз (аналіз нормативно-правових документів для оцінки законодавчої та нормативної бази в сфері інформаційної політики), графічний метод (для наочного відображення результатів дослідження у формі таблиць), системний метод (був використаний для систематизації опрацьованої інформації).

Теоретичне та практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані для підвищення ефективності державних інформаційних стратегій у контексті реінтеграції територій та відновлення державної ідентичності. Також результати можуть бути корисними для розробки методичних рекомендацій для органів влади.

Структура роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох основних розділів, які охоплюють теоретичні основи, аналіз інформаційної політики і перспективи її оптимізації, висновків, а також списку використаних джерел (перелік зі п'ятдесяти чотирьох найменувань). Повний обсяг кваліфікаційної роботи складає шістдесят чотири сторінки, з яких основний текст становить п'ятдесят вісім сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

1.1 Дефініція поняття «інформаційна політика»

У повсякденній свідомості основною асоціацією, яка виникає з терміном «інформаційна політика», є засоби масової інформації. Цей термін охоплює різноманітні аспекти, пов'язані з загальною спрямованістю діяльності цих засобів, що відображається у змісті публікованих матеріалів.

Для початку варто розпочати з визначення змісту поняття «політика». Політикою будемо називати сукупність намірів і засобів їх здійснення, котрі формують суб'єкт управління стосовно певної сфери життєдіяльності суспільства, процесів, що в ньому відбуваються. Тобто політики різняться своїми об'єктами, суб'єктами, цілями і засобами [27].

У контексті суспільного життя термін «інформаційна політика» може мати два основних підходи - широке і вузьке розуміння. У широкому сенсі дефініція «інформаційної політики» може розкриватися як політика в інформаційній сфері суспільства, утворена сукупністю суспільних відносин з приводу інформації та інформаційної інфраструктури як об'єктів, інтересів індивіда, суспільства та держави. Її об'єктом може виступати національна інформаційна сфера з усіма її компонентами. Головним суб'єктом державної інформаційної політики є держава (органи державної влади) та місцеве самоврядування. Водночас, враховуючи великий вплив на цю політику недержавних/неурядових акторів (бізнесу, ЗМІ, наукових і технологічних установ, громадських і міжнародних організацій), доцільно розрізнити політику державну і політику публічну [27].

Прихильники другого підходу розглядають інформаційну політику як складне, багатокомпонентне поняття. Так, Г. Почепцов вважає, що інформаційна політика визначає закони функціонування інформаційної сфери. До таких законів він відносить закон ефективної роботи системи ЗМІ, закон

адекватної взаємодії влади і населення. Вчений виділяє ще один важливий аспект державної інформаційної політики – посилення інформаційної безпеки. За умов поширення в українському інформаційному просторі інформації негативного характеру, формування негативного іміджу нашої країни, слабкої розвиненості інформаційної інфраструктури зростає значення цієї складової інформаційної політики [27].

Схоже трактування інформаційної політики пропонує й О. Дубас, зауважуючи, що ця політика має забезпечувати взаєморозуміння і взаємодію влади і суспільства через ЗМІ та громадські зв'язки, координацію висвітлення діяльності органів влади, захист свободи слова, задоволення інформаційних потреб особи і суспільства, формування високої інформаційної культури громадян [17].

Таке визначення наочно демонструє трирівневу структуру інформаційної політики, яка охоплює захист прав в інформаційному просторі на трьох рівнях: державному, суспільному та індивідуальному. Дослідник також зазначає, що інформування населення про діяльність влади є вкрай важливим, оскільки це єдиний спосіб забезпечити прозорість та підзвітність роботи державних органів.

О. Юдін і В. Богуш визначають інформаційну політику як головні напрями діяльності держави в галузі інформації. Основною її метою є створення умов для ефективного і якісного інформаційного забезпечення стратегічних і оперативних завдань соціального та економічного розвитку держави [54].

В. Карпенко вважає, що державна інформаційна політика охоплює як внутрішні, так і зовнішні аспекти діяльності країни. Внутрішня політика спрямована на якомога ширше задоволення інформаційних потреб свого суспільства; зовнішня – на створення позитивного образу держави у світі, інформування світової громадськості про політичний, економічний, духовний,

культурний, інвестиційний клімат в Україні, експорт на світовий інформаційний ринок українського продукту тощо [53].

О. Соснін поняття інформаційної політики держави ототожнює з державною політикою інформатизації – побудовою інформаційного суспільства. Він зауважує, що інформатизація – це глобальний процес, який супроводжується кардинальною зміною структури і характеру світового економічного і соціального розвитку, переходом до наукомісткого виробництва, нових видів інформаційного обміну і впливає на більшість сфер суспільної діяльності, змінюючи характер світового розвитку, соціально-економічні відносини, рівень і якість життя всіх членів суспільства [46].

З таким визначенням інформаційної політики можна тільки частково погодитися, термін інформаційної політики охоплює більший обсяг обов'язків, і доцільно розглядати інформатизацію держави як частину державної інформаційної політики.

Отже, виходячи з усіх вищеперерахованих підходів, інформаційна політика – це сукупність основних напрямів і способів діяльності по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації. Інформаційна політика займається організацією процесів створення, розповсюдження та зберігання інформації в соціальних системах, що є досить чутливими до внутрішніх і зовнішніх інформаційних потоків. Тому такі процеси створення, розповсюдження та зберігання інформації організовуються й контролюються суспільством [48].

Щоб розвивати власне бачення світу, потрібно мати критичне мислення та здатність продукувати особисті думки, які дозволяють перетворювати як свої, так і чужі події у власні ідеї та використовувати інформацію на користь собі.

Головними напрямками і способами інформаційної політики є:

- забезпечення доступу громадян до інформації;
- створення систем і мереж інформації;

- зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності;
- забезпечення ефективного використання інформації;
- сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню інформаційних ресурсів;
- створення загальної системи охорони інформації [27].

С. Бремен веде початок поняття «інформаційна політика» з пропаганди з боку держави під час Першої світової. Це справді було першим технологічно забезпеченим впливом на великі маси населення. З точки зору сьогодення вона дає таке визначення: «Інформаційна політика складається із законів, регулювання та доктрин, як іншого прийняття рішень та практик на рівні суспільних базових принципів, включаючи створення інформації, її обробку, передачу, доступ до неї та використання». Вона підкреслює також різницю між транспортуванням інформації та її розподілом [48].

С. Бремен видала окрему книжку з питань інформаційної політики, в якій виділила три сфери інформаційної політики, до якої сьогодні дійшла держава, що відбулося за період її трансформацій:

- уряд — government (формальні інституції закону),
- управління — governance (прийняття рішень зі структурними наслідками — публічні чи приватні, формальні чи неформальні),
- управлінська ментальність — governmentality (культурні предиспозиції й практики, які створюють і утримують умови, що роблять можливими конкретні форми управління і урядування) [48].

Інформаційна політика в контексті державного управління передбачає цілеспрямовану діяльність органів влади щодо збору, аналізу, зберігання, обробки та поширення інформації. Ця діяльність має на меті не лише забезпечення функціонування державних інститутів та виконання ними своїх безпосередніх обов'язків, а й сприяння формуванню інформованого

суспільства, здатного до критичного сприйняття інформації, а також до активної участі у громадському житті країни [21].

Основою інформаційної політики є розробка та впровадження нормативно-правових актів, які регулюють інформаційні відносини в суспільстві. Це включає законодавство про доступ до публічної інформації, захист персональних даних, боротьбу з дезінформацією та інші аспекти, які безпосередньо впливають на інформаційну безпеку держави та права громадян на доступ до достовірної інформації [21].

Важливим аспектом інформаційної політики є створення умов для розвитку вільних та незалежних медіа, які відіграють ключову роль у формуванні відкритого інформаційного простору. Це передбачає не тільки економічну підтримку медіа, а й захист журналістів від цензури та необґрунтованого тиску, а також створення сприятливих умов для розкриття та обговорення суспільно значущих питань [21].

У різних країнах існують свої особливості, свої труднощі в процесі формування і впровадження інформаційної політики. На них впливає рівень розвитку відповідної інфраструктури, низький рівень усвідомлення в окремих країнах важливості та цінності інформації, слабка державна підтримка цієї сфери, брак належної правової бази, вплив кваліфікованих працівників з цієї сфери за кордон тощо. Проте всі цивілізовані держави розглядають побудову інформаційного суспільства як основу свого соціально-економічного, політичного і культурного розвитку і реалізують цілеспрямовану інформаційну політику. Для цього приймаються необхідні короткострокові, середньострокові і довгострокові програми. В більшості розвинутих країн інформаційна політика держави зводиться до побудови інформаційного суспільства, впровадження нових технологій у систему державного управління та ефективного здійснення політичної влади – забезпечення доступу широкої громадськості до урядової інформації, стимулювання наукових досліджень у галузі нових технологій, розвитку електронної

комерції та програм широкого доступу до інформаційних послуг за допомогою Інтернету, міжнародного співробітництва у сфері інформації [48].

Окремої уваги заслуговує впровадження цифрових технологій у процесі збору, обробки та поширення інформації, що відкриває нові можливості для підвищення ефективності державного управління та покращення якості послуг, що надаються громадянам. Цифровізація дозволяє забезпечити більшу прозорість діяльності органів влади, спростити доступ до публічної інформації та залучити громадян до процесів прийняття рішень через електронні платформи та інструменти електронної демократії. Незважаючи на значні переваги, впровадження цифрових технологій також ставить перед інформаційною політикою нові виклики, пов'язані з потребою забезпечення кібербезпеки, захисту персональних даних та боротьби з кіберзлочинністю. Це вимагає постійного оновлення нормативно-правової бази, підвищення кваліфікації фахівців у галузі ІТ та кібербезпеки, а також розвитку міжнародної співпраці у цій сфері [9].

Інформаційна політика повинна базуватися на принципах відкритості, прозорості та відповідальності, забезпечуючи при цьому захист національних інтересів та безпеки. Важливою умовою успішної реалізації інформаційної політики є активна участь громадянського суспільства, здатність держави до діалогу та готовність до адаптації у відповідь на швидкі зміни в інформаційному середовищі та технологічному ландшафті. Інформаційна політика стає не лише інструментом управління, але й важливим фактором соціального розвитку, демократії та забезпечення прав людини [9].

В рамках реалізації інформаційної політики, особлива увага приділяється забезпеченню балансу між потребою в захисті національної безпеки та збереженні прав та свобод громадян, включно з правом на доступ до інформації. Цей баланс є критично важливим, оскільки ефективна інформаційна політика не повинна вести до непропорційного обмеження свободи слова чи свободи преси, а має сприяти створенню відкритого

інформаційного середовища, де кожен громадянин може отримувати, використовувати та поширювати інформацію вільно і без неправомірного втручання [26].

Важливою складовою ефективної інформаційної політики є розвиток інформаційної грамотності населення. В умовах сучасного інформаційного навантаження та присутності великої кількості дезінформації в інформаційному просторі, вміння критично аналізувати отриману інформацію, відрізнити факти від маніпуляцій стає невід'ємною частиною інформаційної культури громадян. Держава, у свою чергу, повинна сприяти розвитку освітніх програм, спрямованих на підвищення рівня інформаційної грамотності, як серед молоді, так і в ширших верствах населення [30].

Ці заходи можуть включати в себе фінансування навчальних матеріалів, підготовку викладачів та підвищення кваліфікації фахівців. Підтримка некомерційних організацій, які займаються освітою з інформаційної грамотності, може бути також дієвим інструментом.

Інформаційна політика також передбачає активне використання зворотного зв'язку з громадянами, що дозволяє не тільки поширювати інформацію, але й отримувати відповіді, враховувати громадську думку та адаптувати державні стратегії відповідно до потреб суспільства. Це сприяє зміцненню демократії, розширенню участі громадян у політичному житті країни та підвищенню довіри до органів державної влади [52].

Завершуючи аналіз інформаційної політики, слід підкреслити її важливість як для забезпечення національної безпеки та стабільності, так і для розвитку відкритого, динамічного та інклюзивного інформаційного суспільства. Інформаційна політика є ключовим інструментом у формуванні суспільної свідомості, сприянні соціальній згуртованості та підтримці демократичних цінностей. Тому важливо, аби ця політика ґрунтувалася на принципах відкритості, доступності інформації для всіх верств населення, захисту прав людини та активної участі громадян у громадському житті [31].

Відповідно до вищевикладеного можна зробити висновок, що розглянувши дефініцію поняття «інформаційна політика» в розрізі праць ряду науковців, таких як С. Бремен, О. Соснін, В. Карпенко та інших, можна виокремити два основних підходи до трактування поняття. У широкому розумінні, "інформаційна політика" описує політику через сферу інформації, головними учасниками якої виступають органи влади та місцеве самоврядування. Більш вузьке поняття розглядає інформаційну політику, як процес побудування інформаційно грамотного суспільства. Врешті решт, об'єднавши ці два підходи, можна сказати, що інформаційна політика не тільки спрямована на забезпечення роботи державних установ та виконання їх обов'язків, але й має на меті формування освіченого суспільства, здатного критично сприймати інформацію та активно брати участь у громадському житті.

Важливою умовою успішної інформаційної політики є виховання інформаційної грамотності населення, і як наслідок формування здатності до аналізу інформації та критичного мислення. Науковий підхід до інформаційної політики включає розробку та впровадження нормативних актів, розвиток вільних та незалежних ЗМІ, а також застосування цифрових технологій для покращення якості державного управління та підвищення рівня обслуговування громадян. Проте цифрові технології також постають нові виклики, такі як кібербезпека та захист персональних даних, що вимагає постійного оновлення нормативно-правової бази та розвитку спеціалізованих навичок у цій сфері. Особливу увагу варто приділити створенню умов для розвитку інформаційної грамотності серед населення, що стає все важливішим у сучасному інформаційному середовищі. Нарешті, успішна інформаційна політика ґрунтується на принципах відкритості, прозорості та відповідальності.

1.2 Роль і місце органів державної влади у формуванні інформаційної політики

Органи державної влади відіграють центральну роль у формуванні та реалізації інформаційної політики, що є ключовим фактором в забезпеченні стабільності, безпеки та розвитку держави. Їхня діяльність у цій сфері охоплює широкий спектр завдань, від регулювання доступу до інформації та забезпечення її об'єктивності до захисту інформаційного простору країни від зовнішніх та внутрішніх загроз. Ці завдання реалізуються через встановлення правових рамок, створення інституційної інфраструктури, використання технологічних засобів та розробку стратегічних комунікацій [1].

Правове регулювання є фундаментом для формування ефективної інформаційної політики. Органи державної влади здійснюють законодавчу діяльність, яка спрямована на створення правової бази для регулювання інформаційних процесів. Це включає розробку та прийняття законів, які визначають права та обов'язки учасників інформаційних відносин, забезпечують захист державної таємниці, персональних даних громадян, встановлюють межі свободи слова та преси, а також регулюють діяльність медіа та інших інформаційних ресурсів [1].

Інституційна інфраструктура є необхідною для здійснення інформаційної політики. До її формування входить створення спеціалізованих органів та служб, які відповідають за різні аспекти інформаційної діяльності: від моніторингу та аналізу інформаційного простору до забезпечення кібербезпеки та протидії інформаційним атакам. Важливу роль у цьому процесі відіграють органи, які забезпечують взаємодію держави з громадськістю та медіа, формують державну політику у сфері інформації та займаються розробкою та впровадженням національних інформаційних стратегій.

Технологічні засоби та інновації відіграють вирішальну роль у сучасній інформаційній політиці. Органи державної влади активно впроваджують цифрові технології для збору, обробки та розповсюдження інформації, розвитку електронного урядування, забезпечення відкритості та доступності державних даних. Це сприяє підвищенню прозорості та ефективності державного управління, а також зміцненню довіри громадян до органів влади.

Стратегічні комунікації є важливим інструментом для реалізації інформаційної політики. Вони дозволяють органам державної влади формувати позитивний імідж держави, ефективно донести до громадськості інформацію про державні програми та ініціативи, залучити громадян до діалогу та участі у вирішенні суспільно значущих питань. Особливо важливими стають стратегічні комунікації у ситуаціях кризи, коли необхідно швидко та ефективно реагувати на виклики, забезпечувати належний рівень інформованості населення та підтримувати соціальну стабільність [13].

Органи державної влади відіграють ключову роль у формуванні та реалізації інформаційної політики, що включає розробку та впровадження правових норм, створення інституційної інфраструктури, використання технологічних засобів та стратегічних комунікацій. Їхня діяльність спрямована на забезпечення інформаційної безпеки, зміцнення демократії, підтримку прав та свобод громадян, а також на розвиток відкритого та інклюзивного інформаційного суспільства.

У процесі формування та реалізації інформаційної політики, органи державної влади стикаються з необхідністю забезпечення гармонізації міжнародних зобов'язань та національних інтересів. В епоху глобалізації, коли інформаційні потоки не знають кордонів, важливість міжнародної співпраці у сфері регулювання інформаційних процесів значно зростає. Це включає участь у міжнародних угодах та конвенціях, співробітництво з міжнародними організаціями та реалізацію спільних проектів, спрямованих на боротьбу з

dezінформацією, кіберзлочинністю та захист прав людини в інформаційному просторі.

В контексті нинішньої ситуації в Україні, зв'язки з громадськістю Міністерства оборони вважаються систематичною взаємодією інформаційних підрозділів безпосередньо з політичними, релігійними, та громадськими організаціями. Цей процес орієнтований на комунікацію від Збройних Сил до широкого кола українського суспільства. Паралельно, робота з громадськістю в ЗСУ включає в себе і внутрішні завдання, такі як розроблення стратегій комунікації, аналіз суспільно-політичного клімату в країні або окремих регіонах, і розроблення рекомендацій для покращення цих взаємодій.

Ключовим аспектом діяльності інформаційних служб і органів військового керування є створення та утримання надійних каналів спілкування з ключовими аудиторіями Міністерства оборони. Для багатьох фахівців очевидно, що ефективна реалізація оборонної політики неможлива без забезпечення стабільних комунікацій. Регулярне наповнення цих каналів актуальною інформацією дозволяє Міністерству оборони заручитися підтримкою в інформаційному полі в умовах високої конкуренції за увагу аудиторії [53].

В сучасному контексті України відносини Міністерства оборони з громадськістю означають структуроване спілкування інформаційних служб з політичними, релігійними, громадськими організаціями та широким загалом. Таке взаємодія є двосторонньою: від Збройних Сил України до суспільства і зворотно, уточнюючи роботу інформаційних служб щодо планування, аналізування соціально-політичного клімату країни та вдосконалення комунікацій. Ефективність оборонної політики залежить від створення стійких комунікацій з ключовими інформаційними агентами. Міністерство оборони активно працює над забезпеченням інформаційної підтримки своєї діяльності, щоб гарантувати суспільну підтримку своїх ініціатив [49].

З моменту початку війни в Україні, ключовим завданням держави у сфері інформації стало захищення національних інтересів країни. Україна прагне забезпечити громадянські права на доступ до інформації, розвивати комунікаційні мережі та захищати інформаційні ресурси від неавторизованого доступу. Основні напрямки інформаційної діяльності Міністерства оборони спрямовані на спілкування з українськими та міжнародними ЗМІ, владними органами, громадськими та релігійними організаціями, а також з громадянами країни. Важливим є постійне інформування цих груп про діяльність Збройних Сил.

Зазначається збільшення обсягу інформаційного забезпечення від Міністерства оборони: якщо у січні 2020 року було підготовлено близько 5 тисяч публікацій, то в січні 2022 року – понад 1 тисяч. Це свідчить про значне зростання відкритості та активності Міністерства оборони в інформаційному просторі, що є важливим для інформування громадськості та залучення її уваги до питань оборонної політики та діяльності Збройних Сил [31].

В той же час, зовнішня інформаційна діяльність Міністерства оборони України розвивається у відповідності до світових тенденцій, заміщуючи традиційні методи пропаганди та агітації більш сучасними підходами до комунікації. Головною метою цих зусиль є створення сприятливого соціального та психологічного середовища для Міністерства оборони та Збройних Сил, що дозволить забезпечити необхідну підтримку з боку суспільства. Це досягається шляхом активної участі Міністерства оборони в інформаційному просторі та спілкуванні з головними агентами інформаційного впливу [31].

В контексті забезпечення свободи слова та вираження поглядів в Україні, особливо в умовах війни, держава докладает зусиль для підвищення якості інформаційного забезпечення та відкритості медіа. Інститут масової інформації проводить моніторинги новинних потоків, адаптуючи методологію оцінки до воєнних реалій та виділяючи найякісніші медіаресурси. Така

діяльність спрямована на виокремлення та підтримку ЗМІ, що дотримуються високих професійних стандартів і забезпечують об'єктивне висвітлення подій, сприяючи розвитку відкритого інформаційного простору в країні [31].

Органи державної влади відіграють вирішальну роль у створенні умов для розвитку цифрової економіки та суспільства, що безпосередньо впливає на інформаційну політику. Це передбачає розробку та реалізацію програм цифровізації, підтримку інновацій та високих технологій, створення безпечного цифрового середовища. Розвиток цифрових сервісів та платформ не тільки спрощує доступ громадян до державних послуг, але й відкриває нові можливості для участі громадськості у прийнятті рішень, забезпечуючи більшу відкритість та прозорість урядування. Водночас, інтеграція цифрових технологій ставить перед органами державної влади завдання посилення заходів у сфері кібербезпеки.

Забезпечення безпеки інформаційних систем та захист даних стає одним з пріоритетних напрямків державної політики. Це передбачає не тільки розробку та впровадження відповідних технологічних рішень, але й постійне оновлення законодавчої бази, адаптацію до змінних загроз, а також підготовку кваліфікованих кадрів у цій галузі. Ефективна інформаційна політика передбачає також активне залучення громадянського суспільства, експертної спільноти та медіа до її формування та реалізації. Це сприяє створенню більш збалансованого та різноманітного інформаційного середовища, підвищенню критичного мислення громадян, а також зміцненню довіри до державних інституцій. Взаємодія з громадськістю допомагає органам влади краще розуміти потреби та очікування суспільства, а також ефективніше реагувати на соціальні виклики [50].

Завершуючи аналіз ролі та місця органів державної влади у формуванні інформаційної політики, слід підкреслити її комплексний та багатовимірний характер. Інформаційна політика вимагає від державних органів не тільки встановлення правових рамок та створення інституційної інфраструктури, але

й активного застосування технологічних засобів, розвитку стратегічних комунікацій, забезпечення кібербезпеки, а також відкритої та продуктивної взаємодії з громадянським суспільством. Успішне виконання цих завдань є ключем до побудови відкритого, безпечного та процвітаючого інформаційного суспільства.

Вивчення теоретичних основ інформаційної політики та стратегічного комунікаційного менеджменту виявило глибоку розробленість даної тематики, але також підкреслило прогалини в дослідженні специфіки деокупованих територій. Розгляд літератури засвідчив, що ефективна інформаційна політика повинна бути багатовимірною та адаптивною, інтегруючи як класичні підходи до комунікацій, так і сучасні цифрові технології. Особлива увага в рамках розгляду була приділена важливості контекстуального підходу, який враховує культурні, соціальні та історичні особливості регіонів, що дозволяє забезпечити більш ефективну взаємодію з місцевим населенням. Аналіз наукових праць підтвердив, що ключ до успішної інформаційної політики на деокупованих територіях лежить через розуміння та врахування унікальних викликів, що стоять перед цими регіонами, включаючи потребу в відновленні довіри до державних інституцій та вирішенні конфліктів через діалог і прозору комунікацію. Здатність інформаційних кампаній адаптуватися до мінливих умов і реагувати на потреби населення є вирішальною для забезпечення довгострокової стабільності та інтеграції [50].

Також було зазначено, що успіх інформаційної політики тісно пов'язаний з використанням ефективних стратегій комунікації, які здатні не тільки інформувати, але й залучати громадян до активної участі в процесах прийняття рішень. Це включає створення відкритих платформ для дискусій, доступ до незалежних медіа-ресурсів та забезпечення прозорості дій влади.

Умовно можна виділити такі пункти подальшої стратегії розвитку інформаційної політики:

- 1) сформування нової моделі функціонування медіа-середовища, яке б відповідало сьогоденішньому станові українського суспільства;
- 3) створення ефективної державної інформаційної політики щодо тих регіонів, які зазнали окупації та знаходяться на лінії розмежування;
- 4) розвиток медіа- та цифрової освіти на всіх рівнях;
- 5) реформування внутрішньої комунікативної діяльності держави та урядових комунікацій;
- 7) створення стратегічних комунікацій задля протидії деструктивній інформаційній діяльності, спрямованої проти України.

Отже, інформаційні стратегії на тимчасово окупованих територіях відіграють важливу роль у розбудові соціальної солідарності, відновленні довіри до державних інституцій та підтримці демократичних цінностей. Ефективність цієї стратегії залежить від встановлення надійних каналів комунікації, залучення громадян до процесів прийняття рішень, боротьби з дезінформацією та розробки цілеспрямованих інформаційних кампаній, які враховують місцеві культурні особливості. Також важливо використовувати цифрові інновації для надання інформації, освіти та культурних ініціатив, які сприяють регіональному культурному відродженню та соціально-економічному розвитку. Ці заходи спрямовані не лише на відновлення регіону, а й на зміцнення національної єдності та суверенітету.

Отже, в першому розділі було розглянуто дефініцію поняття «інформаційна політика» та виявлено, що це поняття охоплює різноманітні аспекти, пов'язані з загальною спрямованістю діяльності засобів масової інформації, органів влади та суспільства в цілому. Також було підкреслено необхідність комплексного підходу в формуванні стратегії інформаційної політики, який включає науково обґрунтоване поєднання теоретичних знань і практичного досвіду для ефективного вирішення специфічних завдань на деокупованих територіях. В свою чергу органи державної влади відіграють центральну роль і місце у формуванні та реалізації інформаційної політики, це

є ключовим фактором в забезпеченні стабільності, безпеки та розвитку самої держави.

Загалом успіх інформаційної політики тісно пов'язаний з використанням ефективних комунікаційних стратегій, здатних не лише інформувати, а й залучати громадян до активної участі в процесах прийняття рішень. Це передбачає створення відкритих платформ для дискусій, забезпечення доступу до незалежних медіа-ресурсів, а також забезпечення прозорості дій влади.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

2.1 Методи та засоби реалізації інформаційної політики на деокупованих територіях

Зміна соціальної динаміки, динамічний характер українського інформаційного простору, зростання значення для держави в забезпеченні доступу українців до інформації – усе це зумовлює необхідність посилення ролі держави в цьому питанні. Це зумовлює повний захист національного інформаційного простору країни від негативних наслідків, які можуть негативно вплинути на неї. Беручи це до уваги, реалізація політики, є ефективною для протистояння зовнішній небезпеці.

Реалізація інформаційної політики на деокупованих територіях є однією з найважливіших задач для держави, спрямованих на відновлення соціальної згуртованості, зміцнення довіри до органів державної влади та підтримку демократичних цінностей в умовах, що склалися після окупації. Ефективна інформаційна політика в цих регіонах передбачає застосування специфічних методів та засобів, адаптованих до особливостей місцевого контексту та потреб населення.

Першочерговим завданням є створення надійних каналів комунікації між державою та місцевим населенням. Це означає не тільки відновлення фізичної інфраструктури для розповсюдження інформації, такої як телебачення, радіо, інтернет, але й створення умов для вільної роботи місцевих медіа, які можуть слугувати надійним джерелом інформації та сприяти відновленню діалогу в суспільстві [4].

Важливим аспектом є розробка та реалізація цільових інформаційних кампаній, спрямованих на відновлення ідентичності, підтримку соціальної згуртованості та просування цінностей демократії та прав людини. Такі кампанії мають враховувати культурні, історичні та соціальні особливості

регіону, використовуючи мову, символіку та повідомлення, які резонують з місцевим населенням.

На сьогоднішній день, зважаючи на успіхи Збройних Сил України, окрім відновлення регіонів країни від негативних наслідків війни, гостро постає питання кадрового забезпечення, насамперед органів влади, на деокупованих територіях. Враховуючи це, при розробці і реалізації кадрової політики в органах місцевого самоврядування на вже звільнених територіях необхідно дотримуватися таких концептуальних ідей як:

- Зосередження на реалістичних підходах та науково обґрунтованих методах у сфері управління та розвитку персоналу, злагодження теорії з практикою, використання новітніх технологій у цій галузі.
- Відповідність інтересам громад та держави в цілому, врахування глобальних змін, уникнення підпорядкування амбіціям та інтересам конкретних політичних груп [2].
- Гарантування соціальної рівності і недопущення будь-якої дискримінації у професійній сфері на основі національності, політичних переконань, раси, релігії, статі.
- Орієнтація на майбутнє, враховуючи розвиткові тенденції громад, культурний і соціальний прогрес.
- Захист прав і свобод особистості у виборі професії та роду занять.
- Додержання законних гарантій, передбачених чинним законодавством, для забезпечення справедливості та об'єктивності при розв'язанні кадрових питань.

Особлива увага приділяється протидії дезінформації та інформаційним атакам, які можуть бути спрямовані на підриив довіри до державних інституцій та знищення соціальної згуртованості. Це включає моніторинг інформаційного простору, розробку та застосування ефективних механізмів виявлення та нейтралізації фейкових новин, а також проведення освітніх програм для підвищення критичного сприйняття інформації серед населення.

Залучення місцевих громад до процесу реалізації інформаційної політики є ключовим елементом успіху. Це може включати створення платформ для публічних консультацій, співпрацю з громадськими організаціями, місцевими лідерами та активістами, а також розвиток громадянської журналістики. Такий підхід не тільки сприяє включенню громад у процес прийняття рішень, але й допомагає підвищити довіру та відповідальність між державою та суспільством [6]. Оскільки Україна активно просувається у звільненні територій під час контрнаступальних дій, з'явилася потреба в оновленні ключових законодавчих норм в галузях нотаріату та державної реєстрації. Необхідно з одного боку створити умови для відновлення роботи установ, що надають ці послуги, а з іншого боку - забезпечити ефективний захист майнових прав громадян та організацій, запобігаючи будь-яким формам зловживань.

У цьому контексті, важливу роль відіграють міжнародні партнери та організації, які можуть надавати необхідну підтримку та експертизу у сфері реалізації інформаційної політики на деокупованих територіях. Співпраця на міжнародному рівні дозволяє обмінюватися кращими практиками, отримувати технічну та фінансову підтримку, а також сприяє інтеграції деокупованих територій у світове співтовариство [6].

Методи та засоби реалізації інформаційної політики на деокупованих територіях вимагають комплексного підходу, який включає застосування специфічних інструментів адаптованих до місцевих умов, активне залучення громад, розвиток освітньої інфраструктури, протидію дезінформації, а також міжнародну співпрацю. Все це має на меті не тільки відновлення та розвиток деокупованих територій, але й зміцнення загальнодержавної єдності та суверенітету.

Реалізація інформаційної політики на деокупованих територіях вимагає також активного застосування цифрових інновацій та технологій, що відкривають нові можливості для забезпечення доступу до інформації, освіти

та публічних послуг. Цифровізація дозволяє надолужити відставання в розвитку інфраструктури, забезпечуючи місцеве населення важливими ресурсами для соціальної, економічної та культурної інтеграції. Особливо важливим стає розвиток широкосмугового інтернету та мобільного зв'язку, які є фундаментом для доступу до онлайн освіти, електронного урядування та цифрових послуг [37].

Водночас, на деокупованих територіях актуальним стає питання культурної ідентичності та спадщини. Інформаційна політика має сприяти збереженню та відродженню культурних традицій, мови, історичної пам'яті, які можуть бути під загрозою через довготривалу окупацію. Програми, спрямовані на підтримку місцевих культурних ініціатив, фестивалів, освітніх курсів з історії та культури регіону, допомагають відновити втрачені зв'язки та сприяють зміцненню національної єдності.

Підвищення рівня медіаграмотності населення стає критично важливим завданням для зміцнення інформаційної стійкості на деокупованих територіях. Освітні програми та тренінги з медіаграмотності дозволяють громадянам критично оцінювати інформацію, виявляти дезінформацію та протидіяти маніпуляціям. Така освіта має бути включена в шкільні програми, курси для дорослих, а також використовуватися в медіа, громадських кампаніях та через інші доступні канали.

Посилення громадянської участі у формуванні інформаційної політики стає основою для побудови відкритого та відповідального урядування. Це передбачає створення механізмів для залучення громадян до обговорення та прийняття рішень, пов'язаних з розвитком інформаційної політики, включаючи платформи для публічних консультацій, громадські ради, ініціативи електронного голосування.

Завданням держави є також забезпечення безпеки журналістів та медіапрацівників, які відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до інформації та її розповсюдженні. Заходи захисту, правова підтримка та

створення умов для незалежної журналістики є необхідними для формування здорового інформаційного середовища [49].

Таким чином, реалізація інформаційної політики на деокупованих територіях вимагає врахування різноманітності соціальних, культурних та політичних факторів, що впливають на інформаційний простір. Використання комплексного підходу, який включає технологічні інновації, культурну ідентичність, освітні ініціативи, медіаграмотність, громадянську участь та міжнародну підтримку, дозволяє ефективно вирішувати завдання відновлення та розвитку деокупованих регіонів, зміцнюючи єдність та суверенітет держави.

2.2 Аналіз ефективності інформаційної політики на прикладах конкретних територій

Аналіз ефективності інформаційної політики на прикладах конкретних територій є ключовим для розуміння як стратегічних досягнень, так і викликів, з якими стикаються державні органи в процесі її реалізації. Оцінка ефективності дозволяє ідентифікувати найбільш успішні практики, які можуть бути адаптовані та застосовані в інших регіонах, а також визначити слабкі місця для подальшого вдосконалення.

Ефективність інформаційних стратегій залежить від багатьох факторів, включаючи тип регіону, його населення, ступінь розвитку інформаційної інфраструктури, а також політичні та економічні умови. Вкрай важливо, щоб інформаційна політика була розроблена та реалізована з урахуванням усіх цих аспектів. Це складний, але важливий процес, який потребує постійної зацікавленості та співпраці з боку всіх учасників інформаційного процесу. Для глибшого розуміння цього аспекту розглянемо приклади конкретних територій, де було реалізовано різноманітні інформаційні стратегії.

Аналізи показників діяльності обласних рад в напрямку дотримання принципу «підзвітність та прозорість» представлено в табл.2.1

Обласна рада	Рівень повноти та актуальності інформації, розміщеної на офіційному веб-сайті, %	Кількість запитів на публічну інформацію	Кількість звернень громадян
Рівненська обласна рада	91	33	1844
Вінницька обласна рада	72	42	632
Сумська обласна рада	82	0	140
Волинська обласна рада	82	34	570
Дніпропетровська обласна рада	77	91	134700

Таблиця 2.1

Аналіз показників діяльності органів місцевого самоврядування в напрямку дотримання принципу «підзвітність та прозорість» в 2022 році [5]

Щоб збільшити рівень доступності інформації на офіційних сайтах, потрібно стандартизувати методи публікації офіційної інформації на сайтах управлінських органів для гарантування її повноцінності, своєчасності та зручності для користувачів.

Рекомендації для формування стратегії інформаційної політики [7]:

- Повно та коректно розміщувати інформацію про контактні телефони та електронні адреси, призначені для звернень громадян, подання інформаційних запитів та іншого типу зв'язку з уповноваженими органами;

- Повно та відповідально публікувати тексти законодавчих та виконавчих документів, що випущені в рамках їхньої компетенції та стосуються питань євроінтеграції;

- Створити на офіційних сайтах спеціалізований розділ, присвячений цивільному захисту або воєнному стану, де систематично розміщувати та оновлювати всю критично важливу інформацію, пов'язану з війною, юридичними аспектами воєнного стану, евакуацією тощо, відповідно до територіальної компетенції органу.

Аналізуючи ефективність інформаційної політики на прикладі конкретної території, зокрема Донецької області, автори дослідження зіштовхнулися з рядом унікальних викликів та можливостей. Донецька область, знаходячись на передньому краї конфлікту, вимагає від інформаційної політики не лише реагування на актуальні події, але й стратегічного підходу до відновлення та розвитку регіону в довгостроковій перспективі [21].

Рис. 2.1 Динаміка звернень до центрів допомоги громадянам у контексті інформаційних кампаній [18].

Аналіз даних, представлених на рис. 2.1, демонструє значне зростання кількості звернень до центрів допомоги громадянам після проведення інформаційних кампаній. Збільшення кількості звернень з 120 до 250 свідчить про підвищену обізнаність громадян щодо доступних ресурсів та підтримки, що надається державою або некомерційними організаціями [18]. Це підкреслює ефективність інформаційних кампаній у підвищенні доступності

та видимості сервісів допомоги, що є критично важливим у контексті відновлення та підтримки на деокупованих територіях. Збільшення звернень також може вказувати на зростаючу довіру громадян до державних інституцій та їхню готовність звертатися за допомогою та підтримкою в офіційних установах.

Одним із основних завдань інформаційної політики в цій області є протидія дезінформації та відновлення довіри до державних інституцій. В умовах військового конфлікту та інформаційної війни, мешканці Донецької області часто стають мішенями для дезінформації та пропаганди, спрямованих на розкол суспільства та підрив національної єдності [33]. У відповідь на це, ефективна інформаційна політика повинна включати розробку та реалізацію цільових комунікаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності населення про реальну ситуацію, просування об'єктивної інформації та зміцнення національної ідентичності. Іншим важливим аспектом є підтримка місцевих ЗМІ та розвиток незалежної журналістики. Місцеві медіа відіграють ключову роль у забезпеченні населення надійною та актуальною інформацією, що є основою для ухвалення обізнаних рішень та формування власної думки. Фінансова та методична підтримка місцевих медіа-ініціатив, розвиток професійних стандартів журналістики та захист прав журналістів повинні стати пріоритетами інформаційної політики в регіоні [52].

Розвиток цифрових платформ та інфраструктури є ще однією важливою складовою. Забезпечення доступу до швидкісного інтернету, розвиток електронних сервісів для надання публічних послуг та впровадження цифрових освітніх ресурсів допоможуть підвищити рівень інформованості та залученості громадян у соціальне та політичне життя регіону. Цифровізація не лише спрощує доступ до державних послуг, але й відкриває нові можливості для освіти, здоров'я, розвитку малого та середнього бізнесу. Особливо важливим це стає в умовах деокупованих територій, де потреба у відновленні та модернізації інфраструктури є надзвичайно високою.

Підтримка місцевих медіа та журналістики відіграє критичну роль у відновленні довіри та зміцненні демократичних цінностей. Забезпечення фінансової підтримки, розвиток професійних стандартів, надання доступу до міжнародних медіа-ресурсів допоможуть створити різноманітне та багатоголосе інформаційне середовище. Місцеві медіа слугують важливим каналом комунікації між владою та громадянами, забезпечуючи останнім доступ до важливої та актуальної інформації про процеси відновлення та розвитку території [31]. Залучення міжнародних організацій та донорських інституцій до процесу відновлення та розвитку інформаційного простору на деокупованих територіях може стати важливим ресурсом для забезпечення якісного стрибка в цій сфері. Міжнародний досвід, фінансові та технічні ресурси, а також підтримка у формуванні відкритого та прозорого медіа-простору допоможуть прискорити процеси відновлення та забезпечити сталість розвитку інформаційного суспільства.

У контексті відновлення та розвитку інформаційного простору Донецької області, зокрема, важливо врахувати потреби місцевого населення у достовірній та об'єктивній інформації, підтримку в економічному відновленні та соціальній інтеграції громад. Інвестиції в інфраструктуру, освіту, медіа та цифрові технології мають стати пріоритетом для забезпечення довготривалого та сталого розвитку регіону [50].

Таким чином, відновлення та розвиток інформаційного простору на деокупованих територіях, як Донецької області, вимагає від держави, місцевої влади, громадськості та міжнародних партнерів злагоджених зусиль та комплексного підходу. Розуміння специфіки регіону, його історичного, культурного та соціально-економічного контексту є ключовим для розробки ефективних стратегій інформаційної політики, які відповідали б потребам місцевого населення та сприяли б їхній активній участі у процесах відновлення та розвитку.

Сприяння розвитку місцевих ініціатив, підтримка громадських організацій та незалежних медійних проєктів може стати важливим фактором у зміцненні довіри між державою та громадянами, а також у формуванні позитивного іміджу регіону. Важливу роль відіграє також залучення молоді та створення умов для їх активної участі у громадському житті, використання їхнього потенціалу для інновацій та розвитку.

Національна та місцева влада має активно співпрацювати з міжнародними організаціями для залучення досвіду, технологій та фінансових ресурсів, які допоможуть підвищити якість життя населення, забезпечити їх доступ до якісної освіти, медичного обслуговування, сучасних комунікацій та інформаційних ресурсів.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року, країна зіткнулась із значними руйнуваннями, особливо в Херсонській, Донецькій, Харківській та Запорізькій областях. Міжнародні гуманітарні організації передбачають подальше погіршення ситуації з наближенням зими, що додає нові виклики для населення, що вже зіткнулося з проблемами. За даними ООН, близько 17,5 мільйона осіб потребують допомоги, з яких планується допомогти 11 мільйонам. Від початку війни було надано 2,1 мільярда доларів допомоги, із запланованими 4 мільярдами на наступні два роки [50].

Конфлікт спричинив масове переміщення населення; понад 5 мільйонів українців стали внутрішньо переміщеними особами, а ще 6 мільйонів знайшли притулок у Європі. Гуманітарні організації зіштовхуються з викликами у наданні допомоги через безпекові інциденти та труднощі у районах, окупованих Росією [50].

У 2023 році було зареєстровано понад 100 безпекових інцидентів, що ускладнює діяльність гуманітарних організацій. З початку року загинуло щонайменше 10 гуманітарних працівників, що вчетверо більше, ніж у 2022

році. Найновіший інцидент стався у вересні, коли під обстрілами в Часів Яру загинули канадський та іспанський волонтери [29].

Інформаційний супровід грає ключову роль у гуманітарній відповіді, забезпечуючи населення необхідною інформацією через ЗМІ. На кінець вересня 2023 року, 9 мільйонів постраждалих від війни отримали фінансову допомогу, багато з них були проінформовані через інформаційні ресурси та розсилки [29].

Оцінка ролі міжнародних організацій у гуманітарній відповіді на конфлікт в Україні варіюється в залежності від фаз конфлікту. Організації, як-от Червоний Хрест, ЮНІСЕФ, ООН, відіграють значущу роль у наданні допомоги, медичної підтримки та необхідних ресурсів населенню в зоні конфлікту, допомагаючи полегшити гуманітарну кризу і покращити життєві умови постраждалих та внутрішньо переміщених осіб. Однак, розподіл гуманітарної допомоги може стикатися з викликами, зумовленими територіальними обмеженнями та політичними бар'єрами, а також недостатнім фінансуванням для задоволення зростаючих потреб [1].

У контексті миротворчих місій, міжнародні організації можуть сприяти процесу мирного врегулювання конфлікту, забезпечуючи безпеку в районах, що постраждали, і допомагаючи зменшити напругу. Реалізація миротворчих ініціатив і медіації може покращити ситуацію безпеки для цивільного населення. Проте, виконання цих завдань може бути ускладнене через небажання сторін конфлікту сприймати миротворчі заходи та обмежений доступ міжнародних миротворчих сил до зони конфлікту.

Таким чином, міжнародні організації відіграють критично важливу роль у наданні гуманітарної допомоги та миротворчих зусиллях в Україні. Попри виклики, з якими вони стикаються, їхня робота є невід'ємною частиною зусиль, спрямованих на поліпшення умов життя постраждалих від війни та сприяння мирному врегулюванню конфлікту.

2.3 Виклики та проблеми інформаційної політики в контексті деокупації

Реалізація інформаційної політики на деокупованих територіях зустрічає низку викликів та проблем, які потребують уважного аналізу та розробки специфічних підходів для їх вирішення. Ці виклики охоплюють широкий спектр аспектів, включаючи соціально-політичні, культурні, економічні та технологічні фактори, що впливають на ефективність інформаційної політики та її сприйняття місцевим населенням [3].

Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року країна зіткнулася з величезними втратами серед цивільного населення, руйнуванням сімейних зв'язків, втратою домівок, майна, заощаджень і робочих місць. Економічний спад та зростаюча інфляція посилюють ризики та погіршують умови життя для багатьох сімей і громад, чия доля кардинально змінилася через необхідність зміни місця проживання. Цивільна інфраструктура зазнала серйозних ушкоджень, що вплинуло на постачання газу, електроенергії та доступ до палива. Регулярні ракетні удари та атаки дронів створюють загрозу для безпеки громадян по всій країні.

Приблизно третина українців були змушені залишити свої домівки, і до 2023 року 5,5 мільйона осіб стали внутрішньо переміщеними особами, а майже 6,3 мільйона людей знайшли притулок за кордоном, що робить цю кризу найбільшою у світі з погляду переміщення людей. Ситуація продовжує погіршуватися [8].

Гуманітарні потреби України продовжують збільшуватися внаслідок триваючого конфлікту, і, за оцінками, 17,7 мільйона осіб потребують гуманітарної підтримки відповідно до плану відповіді на 2023 рік. Особливо уразливими перед обличчям війни є внутрішньо переміщені особи, літні люди та особи з інвалідністю. Офіс Верховного Комісара ООН з прав людини став одним із понад 660 організацій та партнерів, які працюють в Україні для

надання допомоги та послуг якомога ближче до зон активних бойових дій і на звільнених територіях, де проживають особи, найбільш вразливі до наслідків конфлікту [10].

Одним з основних викликів є протидія дезінформації та зовнішнім інформаційним впливам, які можуть бути спрямовані на дестабілізацію ситуації, поширення недовіри до державних інституцій, розпалювання міжетнічної та міжконфесійної ворожнечі. Після довготривалого періоду окупації місцеве населення може бути вразливим до впливу неперевіреної або маніпулятивної інформації, що вимагає від держави активних дій з моніторингу інформаційного простору та розробки ефективних механізмів реагування на інформаційні атаки.

Існує макропитання: якою має бути державна інформаційна політика щодо деокупованих територій. Вочевидь особливості ситуації на цих територіях роблять малоперспективним ставлення до них як до «частини єдиного інформаційного простору держави». Дедалі більше експертів погоджуються, що для цих територій має бути розроблена м'яка версія державної інформаційної політики (у формі спеціальних режимів мовлення, особливого правового режиму функціонування інформаційного простору), що майже не пов'язана із загальною державною інформаційною політикою, однак при цьому стратегічно спрямована на досягнення цілей, визначених ключовими безпековими документами. Щоправда, тут є і свої застереження, бо в такому випадку ми спрямовано сегментуємо внутрішній інформаційний простір, юридично закріплюючи його фактичну розірваність. Однак раціонально слід виходити з того, що ця територія ще довгий час перебуватиме полем інформаційно-психологічного протиборства України та Росії, і відповідно до цього мають формуватися пріоритети нової державної інформаційної політики. Безумовно, активні заходи протидії ворожим інформаційним операціям неможливі без масштабних програм медіа-освіти (і

цифрової освіти як її складової) в Україні. Окремі пілотні проекти, запущені на базі шкіл та ВНЗ [16].

Окремим важливим напрямом є глибинне реформування системи інформаційного позиціонування України на міжнародній арені. Слід визнати, що, незважаючи на всі реформи (швидше – спроби реформ) цієї сфери, ми до останнього часу маємо справу з тією ж радянською моделлю зовнішньополітичного інформування. Наскільки вона малоефективна, нам переконливо доводить та ж Російська Федерація, яка, незважаючи на загальне враження реконструювання аналогічної моделі в РФ, провела досить серйозну її реформу. Істотна відмінність між українським зовнішнім інформуванням і російським полягає навіть не у різних матеріально-технічних вихідних позиціях. Росії вдалося віднайти для ефективної інформаційної діяльності – чіткий та зрозумілий наратив, який має ефективну систему сегментування не лише для населення різних країн, але й у межах однієї країни для різних цільових аудиторій. Це саме те, чого часто не вистачає українському інформаційному позиціонуванню у світі [16].

Іншою великою проблемою є відновлення інфраструктури для розповсюдження інформації, включаючи відбудову зруйнованих медіазасобів, відновлення доступу до інтернету та забезпечення місцевих громад надійними джерелами новин. Це вимагає значних інвестицій та часу, а також координації з міжнародними партнерами та організаціями, які можуть надати технічну та фінансову допомогу [35].

Забезпечення культурної та мовної чутливості інформаційних кампаній становить важливий аспект ефективної інформаційної політики. На деокупованих територіях, де може існувати значна етнічна, культурна та мовна різноманітність, важливо розробляти та реалізовувати комунікаційні стратегії, які враховують цю специфіку, сприяють збереженню культурної ідентичності та зміцненню соціальної згуртованості.

Відновлення довіри між державою та населенням є ще однією критичною задачею. Довготривала окупація та конфлікти можуть залишити глибокі рани в соціальній сфері, що вимагає від органів влади не лише відновлення фізичної інфраструктури, але й активних зусиль щодо відновлення соціального капіталу через діалог, участь громад у прийнятті рішень та реалізацію програм соціальної підтримки [23].

Освітні програми та ініціативи з підвищення медіаграмотності є важливими для зміцнення інформаційної стійкості населення, особливо молоді. Розвиток критичного мислення, здатності критично аналізувати інформацію та розуміння механізмів медіа є ключовими для формування відповідального ставлення до інформації та протидії дезінформації.

Нарешті, викликом є також забезпечення фінансування та ресурсів для реалізації інформаційної політики. В умовах обмежених бюджетних ресурсів та необхідності вирішення нагальних проблем відновлення територій, знаходження сталого фінансування для довготермінових інформаційних ініціатив стає суттєвим завданням.

Виклики та проблеми інформаційної політики в контексті деокупації вимагають комплексного підходу, який поєднує в собі зусилля на національному та міжнародному рівнях, активне залучення місцевих громад та громадянського суспільства, а також врахування широкого спектру соціально-політичних, культурних та технологічних аспектів.

В контексті деокупації, ефективна інформаційна політика стикається з викликом забезпечення інклюзивності та врахування інтересів усіх верств населення. Особливу увагу слід приділити інтеграції внутрішньо переміщених осіб та представників національних меншин. Важливо, щоб комунікаційні стратегії відображали різноманіття місцевого населення та сприяли створенню умов для їх активної участі в процесі відновлення та розвитку деокупованих територій [27].

Крім того, на шляху реалізації інформаційної політики стоїть проблема розбудови інституційної спроможності місцевих органів влади. Для забезпечення ефективної комунікації та реалізації інформаційних кампаній необхідно підсилити потенціал місцевого самоврядування, зокрема через навчання та підтримку в розробці та впровадженні інформаційних програм. Також це стосується залучення місцевих ЗМІ та громадських організацій до процесу планування та реалізації інформаційних ініціатив.

Важливим аспектом є також забезпечення безпеки інформаційного простору. Розробка та впровадження ефективних механізмів кібербезпеки для захисту інформаційної інфраструктури від хакерських атак, витоку даних та інших кіберзагроз є критично важливими для забезпечення стабільного функціонування державних та місцевих інформаційних систем.

Залучення міжнародного досвіду та експертизи може допомогти подолати багато викликів, пов'язаних з реалізацією інформаційної політики на деокупованих територіях. Міжнародні організації та іноземні партнери можуть надати не тільки фінансову підтримку, але й передові технології, методики роботи з громадами, ефективні засоби моніторингу та оцінки ефективності інформаційних кампаній.

У рамках подолання зазначених викликів та проблем, особливу увагу слід звернути на необхідність зміцнення інституційної спроможності органів влади на деокупованих територіях. Забезпечення відновлення та розвитку інституційної бази є ключовим для ефективної реалізації інформаційної політики. Це включає не лише фізичне відновлення адміністративних будівель та інфраструктури, але й підвищення професійних компетенцій працівників державного апарату, зокрема у сфері комунікацій, публічної дипломатії та роботи з громадянським суспільством [36].

Ефективна реалізація інформаційної політики на деокупованих територіях вимагає також розвитку механізмів залучення інвестицій та ресурсів для стимулювання соціально-економічного розвитку. Створення

сприятливого інвестиційного клімату та просування позитивного іміджу регіону можуть сприяти залученню як національних, так і міжнародних інвесторів, що, у свою чергу, посилить економічну базу для сталого розвитку та інтеграції цих територій.

Необхідно підкреслити роль громадянського суспільства та місцевих громад у формуванні та реалізації інформаційної політики. Активне залучення НУО, волонтерських організацій, місцевих ініціативних груп до процесу відновлення деокупованих територій не лише сприяє підвищенню ефективності інформаційних кампаній, але й забезпечує врахування потреб та інтересів місцевого населення, сприяючи формуванню відчуття власної участі та відповідальності за майбутнє регіону.

Подолання інформаційного розриву між деокупованими територіями та рештою країни є ще одним важливим завданням. Це передбачає не лише забезпечення рівного доступу до інформаційних ресурсів, але й активне просування спільних культурних та освітніх проєктів, організацію спільних заходів, які можуть сприяти зміцненню єдності та взаєморозуміння між різними частинами країни [51].

Забезпечення прав людини та основоположних свобод становить фундамент для будь-якої ефективної інформаційної політики. У контексті деокупації особлива увага має бути приділена захисту прав місцевого населення, включаючи свободу слова, доступ до інформації, право на справедливий суд та інші основоположні права та свободи, які є невід'ємною частиною демократичного суспільства.

Врешті-решт, подолання викликів та проблем інформаційної політики в контексті деокупації вимагає комплексного підходу, який поєднує в собі стратегічне планування, адаптацію до місцевих умов, активне залучення громадянського суспільства та міжнародне співробітництво. Це вимагає не лише великих зусиль та ресурсів, але й глибокого розуміння місцевих умов, культури, історії та аспірацій населення, щоб забезпечити успішне

відновлення та інтеграцію деокупованих територій у ширший національний та міжнародний контекст [33].

Зважаючи на всю вище викладену інформацію можна зробити висновок, що реалізація інформаційної політики на деокупованих територіях України стикається зі складним набором основних викликів, які вимагають стратегічного підходу та вкладення значних ресурсів. Враховуючи руйнування інфраструктури, велику кількість переміщених осіб та поширення дезінформації, необхідно розробити інформаційну політику, яка буде зосереджена на особливостях місцевості, відновлення довіри між державою та її людьми та розробку ефективної комунікаційної стратегії. Культура, мова та етнічна різноманітність – є важливими факторами для створення комунікаційної стратегії. Зміцнення інституційної спроможності, розвиток інформаційної інфраструктури, активна участь громадянського суспільства та використання міжнародного досвіду та ресурсів є ключовими для успішної адаптації та впровадження інформаційної політики. Водночас будь-які зусилля мають бути спрямовані на забезпечення основних прав і свобод людини.

Таким чином, в даному розділі було визначено методи та засоби реалізації інформаційної політики на деокупованих територіях та встановлення їхньої ефективності в контексті деокупації. В ході дослідження було вставлено, що методи та засоби реалізації інформаційної політики вимагають комплексного підходу: застосування специфічних інструментів адаптованих до місцевих умов, активне залучення громад, розвиток освітньої інфраструктури, протидію дезінформації, а також міжнародну співпрацю.

Визначено також, що одним з найважливіших завдань є подолання інформаційного розриву між деокупованими територіями та рештою країни за допомогою ефективної інформаційної політики. Її ефективність обумовлена застосуванням специфічних методів та засобів, адаптованих до особливостей місцевого контексту та потреб населення, його менталітету та культурних

особливостей. Також варто враховувати, що інформаційна політика має проходити більш в пом'якшеній та помірній формі. Що в свою чергу має поступово зменшити розмежування між деокупованими територіями та населенням загальної території України. В свою чергу це має створити єдину ланку українського суспільства та зміцненню національної ідентичності та консолідації народу. Важливим в цьому всьому є фактор забезпечення прав людини та її основоположних свобод під час проведення інформаційної політики.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

3.1 Стратегії підвищення ефективності інформаційної політики

Стратегії підвищення ефективності інформаційної політики відіграють вирішальну роль у забезпеченні стабільності, розвитку та безпеки держави, особливо в умовах постійних інформаційних викликів сучасного світу. Ефективна інформаційна політика є ключовим елементом для підтримки демократичних процесів, зміцнення довіри до державних інститутів та забезпечення активної участі громадян у суспільному житті. Для досягнення цих цілей важливо розробити та реалізувати комплекс стратегій, які охоплюють різноманітні аспекти інформаційного простору та враховують специфіку сучасних інформаційних потреб суспільства.

На першому етапі необхідно зосередитись на створенні та розвитку нормативно-правової бази, яка регулює інформаційний простір. Законодавство повинно враховувати не тільки традиційні медіа, але й новітні цифрові платформи та соціальні мережі. Важливим аспектом є забезпечення балансу між свободою слова та необхідністю захисту суспільства від дезінформації, ненависті та інших загроз. Створення чітких механізмів регулювання та відповідальності для медіа, а також механізмів захисту персональних даних є ключовими для підвищення довіри та безпеки інформаційного простору [11].

Наступним кроком є розробка та імплементація стратегій залучення громадян до інформаційного життя суспільства. Це передбачає створення

відкритих та доступних каналів для діалогу між державою та громадянами, розвиток платформ для громадської участі та забезпечення прозорості у прийнятті державних рішень. Активне використання цифрових технологій може сприяти збільшенню ефективності цього процесу, дозволяючи громадянам брати активну участь у громадському житті, незалежно від їхнього місцезнаходження.

Підвищення медіаграмотності населення є ще однією важливою стратегією. Розробка та впровадження освітніх програм, які навчають громадян критично оцінювати інформацію, розпізнавати дезінформацію та використовувати цифрові інструменти відповідально, є ключовим для створення стійкого та освіченого інформаційного суспільства.

Розвиток і підтримка незалежних медіа та журналістики є важливою складовою ефективної інформаційної політики. Незалежні медіа відіграють ключову роль у забезпеченні багатоголосся, критичного аналізу та висвітленні різноманітних точок зору, сприяючи таким чином демократичному діалогу та розвитку суспільства. Держава може сприяти розвитку незалежних медіа через надання грантів, підтримку професійної журналістської освіти та створення сприятливого законодавчого середовища.

Наостанок, інтеграція міжнародного досвіду та співпраця з міжнародними організаціями може значно підсилити ефективність інформаційної політики. Обмін знаннями, навичками та кращими практиками дозволяє адаптувати успішні міжнародні моделі до національного контексту, забезпечуючи таким чином більш глибоке розуміння глобальних інформаційних викликів та способів їх подолання.

Аналіз внутрішніх факторів, а саме сильних і слабких сторін, дозволяє ідентифікувати як обмеження, так і ресурси, доступні міжнародним організаціям. Це критично необхідно для того, щоб оптимізувати розподіл зусиль та використовувати ресурси максимально раціонально. З іншого боку, визначення зовнішніх загроз і можливостей дозволяє цим організаціям

адаптувати наявні стратегії до змін, які відбуваються в умовах війни в Україні, та відповідно до них планувати свою діяльність. SWOT-аналіз виступає ключовим інструментом для формулювання стратегічних планів і встановлення пріоритетів [12].

SWOT-аналіз гуманітарного реагування міжнародних організацій в Україні під час російсько-української війни може виглядати так:

Сильні сторони:

- Досвід та експертиза. Міжнародні організації мають досвід у гуманітарних операціях і експертні знання. На основі вже проведених місій, вони вибудовують ефективні стратегії впровадження гуманітарної допомоги і завжди готові до нових викликів.

- Високий рівень адаптивності до зміни умов. Зважаючи на багаторічний досвід – міжнародні організації швидко пристосовуються до умов регіонів, де допомагають долати кризи.

- Глобальний зв'язок. Міжнародні організації мають зв'язки з іншими світовими установами, що допомагають у зборі ресурсів та координації зусиль.

- Координація між гуманітарними організаціями. Великі гуманітарні організації співпрацюють і створюють спільні проекти з метою подолання кризи в Україні.

Слабкі сторони:

- Обмеження фінансової підтримки. Деякі міжнародні організації можуть бути обмежені фінансовими ресурсами для надання належного гуманітарного реагування. Пошук донорів не завжди є ефективним, до того ж це довготривалий процес. А зважаючи на те, що не лише Україна потребує гуманітарного реагування в наш час, з'являються нові війни і кризи, то рівень уваги донорів до України знижується.

- Неможливість належним чином співпрацювати з владою. Не завжди влада України може своєчасно відповідати на запити міжнародних

організацій, що гальмує процес пристосування до конкретних потреб та умов в Україні і надання допомоги в цілому.

- Корумпованість діяльності органів гуманітарної допомоги, а також високий рівень корупції владних установ в Україні. Гуманітарна допомога має бути прозорою, оскільки більшість гуманітарних організацій, що працюють в Україні, є неурядовими і отримують фінансування від донорів, відкритості діяльності структури напряду залежить її фінансування і підтримка.

- Проблеми логістики. У зв'язку з тим, що на території України ведуться активні бойові дії і частина земель знаходиться під окупацією Російської Федерації, то завезення матеріальної гуманітарної допомоги в Україну є складним процесом.

Можливості:

- Міжнародна підтримка: Російсько- українська війна отримує значну міжнародну увагу, що відкриває можливості для залучення додаткових ресурсів та підтримки.

- Інформаційна політика. Продовження активного розповсюдження інформації про гуманітарну катастрофу в Україні на міжнародну спільноту, надасть змогу заручитись підтримкою інших держав і міжнародних організацій

- Партнерство з українським урядом: Співпраця з урядом України може полегшити реалізацію гуманітарних програм та забезпечити доступ до зон бойових дій.

Загрози:

- Забезпечення умов безпеки для співробітників: Робота в регіонах, де ведуться активні бойові дії призводить до загроз для безпеки гуманітарних працівників.

- Політичні обмеження: Політичні обставини можуть створити обмеження для роботи міжнародних організацій в Україні.

- Перенасичення інформацією щодо війни в Україні. Світ “втомився” від війни в Україні, а гуманітарні організації, що діють всередині країни, мають обмежені ресурси і не можуть надавати допомогу довготривалий час, зосередившись лише на російсько-українській війні.

Значну роль у стратегіях підвищення ефективності інформаційної політики відіграє також співпраця з міжнародними партнерами та використання міжнародних платформ для обміну досвідом та координації зусиль у сфері інформаційної безпеки. Міжнародне співробітництво дозволяє не лише ефективно протидіяти транснаціональним загрозам, таким як кібератаки чи міжнародна пропаганда, але й сприяє інтеграції національної інформаційної політики у глобальний контекст.

Важливим елементом стратегій є також забезпечення сталості та довготермінової перспективи інформаційної політики. Це означає не лише реагування на поточні виклики, але й планування на майбутнє з урахуванням можливих змін у технологічному ландшафті, міжнародному порядку денному та соціально-економічних умовах. Створення міцної та гнучкої інформаційної політики, яка може адаптуватися до майбутніх викликів, є ключем до забезпечення стабільності та розвитку суспільства.

На завершення, важливо підкреслити роль етики у формуванні інформаційної політики. Забезпечення етичних стандартів у зборі, обробці та розповсюдженні інформації є фундаментом для побудови довіри та відповідальності в інформаційному просторі. Розвиток етичних кодексів для журналістів, блогерів, медіа-компаній та державних органів, які регулюють професійну поведінку та забезпечують захист прав громадян, є важливим кроком до створення здорового і відповідального інформаційного середовища.

Реалізація зазначених стратегій вимагає комплексного підходу, залучення широкого кола стейкхолдерів, включаючи державні органи, громадянське суспільство, міжнародні організації, медіа та академічну спільноту. Тільки через спільні зусилля та постійне вдосконалення можна

досягти підвищення ефективності інформаційної політики, яка відіграє ключову роль у підтримці демократії, забезпеченні прав людини та сприянні сталому розвитку суспільства.

Отже, стратегії підвищення ефективності інформаційної політики важливі для забезпечення стабільності, розвитку та безпеки країни, особливо у відповідь на нові інформаційні виклики нашого часу. Важливим елементом цієї політики є розробка нормативно-правової бази, активна участь громадян в інформаційному житті, підвищення медіаграмотності, підтримка незалежних ЗМІ та міжнародне співробітництво. Реалізація цих стратегій вимагає комплексного підходу та співпраці різних зацікавлених сторін, включаючи державні установи, громадянське суспільство, міжнародні організації, засоби масової інформації та наукові кола. Ці зусилля допоможуть підтримати демократію, зміцнити права людини та сталий розвиток, а також забезпечити належне та відповідальне використання суспільством мінформації.

3.2 Рекомендації щодо вдосконалення законодавчої та нормативної бази

Вдосконалення законодавчої та нормативної бази є одним з ключових аспектів ефективного реалізації інформаційної політики, яка відіграє вирішальну роль у забезпеченні стабільності, безпеки та демократичного розвитку суспільства. У контексті постійно змінюваного інформаційного середовища та викликів сучасного світу, необхідно розробити та впровадити ряд рекомендацій щодо оновлення та покращення нормативно-правового поля.

Перш за все, необхідно забезпечити повну відповідність законодавства стандартам захисту прав людини та свобод, зокрема свободи слова та доступу до інформації. Це передбачає ревізію існуючих законів та нормативних актів з метою виявлення та усунення будь-яких обмежень чи бар'єрів, які можуть перешкоджати реалізації цих основоположних прав.

Другим важливим кроком є оновлення законодавства у сфері медіа та комунікацій з урахуванням розвитку нових технологій та медіа-платформ. Це включає в себе розробку нових нормативних актів, які регулюватимуть діяльність інтернет-медіа, соціальних мереж, блогів та інших цифрових платформ, забезпечуючи при цьому баланс між свободою слова та необхідністю захисту від дезінформації, ненависті та інших соціальних загроз.

Третє, законодавство повинно включати ефективні механізми для захисту персональних даних громадян та забезпечення кібербезпеки. Розвиток цифрових технологій та збільшення обсягу персональних даних, які обробляються в інтернеті, вимагає від держави забезпечення високого рівня захисту цієї інформації від несанкціонованого доступу, використання або розповсюдження.

Четверте, слід розглянути впровадження законодавчих норм, які стимулюватимуть розвиток якісної журналістики та підтримку незалежних медіа. Це може включати податкові пільги для медіа-організацій, гранти для підтримки розслідувальної журналістики, а також створення спеціальних фондів для фінансування медійних проєктів, спрямованих на зміцнення демократичних цінностей та громадянського суспільства.

П'яте, важливо забезпечити розробку та імплементацію законодавчих ініціатив, які б сприяли розвитку цифрової освіти та підвищенню рівня медіаграмотності населення. Це включає в себе інтеграцію програм медіаосвіти в шкільні та університетські курси, а також розробку державних та регіональних програм підвищення медіаграмотності для різних вікових груп населення.

Шосте, для підвищення ефективності регулювання інформаційного простору необхідно забезпечити координацію дій між різними державними органами та інституціями, а також сприяти міжнародній співпраці в цій сфері.

Слід підкреслити, що вдосконалення законодавчої та нормативної бази вимагає від держави не лише врахування сучасних викликів і тенденцій, але й

передбачення можливих майбутніх ризиків та загроз, а також готовності до швидкої адаптації та вдосконалення нормативного поля відповідно до змінюваних умов.

У вдосконаленні законодавчої та нормативної бази важливим аспектом є забезпечення прозорості та доступності державної інформації для громадян. Це передбачає розробку та імплементацію норм, що гарантують відкритий доступ до державних документів, рішень та статистики, за винятком інформації, обмеженої з міркувань національної безпеки. Важливо, щоб процеси збору, обробки та публікації інформації були максимально прозорими та зрозумілими для громадян, що сприятиме підвищенню довіри до державних інституцій та зміцненню демократичного управління.

Наступним кроком у вдосконаленні законодавчої бази є розробка ефективних механізмів відповідальності для медіа та інформаційних платформ у випадку поширення недостовірної інформації. Це вимагає створення чітких критеріїв оцінки достовірності інформації та встановлення санкцій за її свідоме поширення. Одночасно, механізми відповідальності мають бути справедливими та збалансованими, щоб не перешкоджати свободі слова та не створювати перепон для роботи журналістів.

Значну роль у вдосконаленні нормативної бази відіграє розвиток законодавства у сфері кібербезпеки та захисту критичної інфраструктури від кібератак. У контексті зростаючої загрози кіберінцидентів, держава повинна забезпечити розробку комплексних нормативних актів, які регулюватимуть заходи з кіберзахисту, визначатимуть відповідальність за кіберзлочини та сприятимуть розвитку національної системи кібербезпеки.

Удосконалення законодавства також має охопити розвиток правових рамок для регулювання штучного інтелекту, великих даних та інших новітніх технологій. Це включає створення норм, що забезпечують етичне використання цих технологій, захист персональних даних та прав людини, а

також встановлення відповідальності за шкоду, завдану в результаті їх застосування.

Важливим аспектом є також розробка та впровадження механізмів моніторингу та оцінки ефективності законодавства, які дозволять вчасно виявляти недоліки та прогалини в нормативній базі та оперативно вносити необхідні корективи. Це передбачає залучення експертів, громадськості, представників медіа та міжнародних організацій до процесу аналізу та оцінки дієвості законодавства.

У процесі вдосконалення законодавчої та нормативної бази важливо пам'ятати про необхідність забезпечення гнучкості та адаптивності нормативного поля до швидко змінюваних умов сучасного інформаційного середовища. Це вимагає від законодавців високого рівня професіоналізму, відкритості до новацій та готовності до співпраці з усіма зацікавленими сторонами для розробки ефективного, справедливого та демократичного інформаційного законодавства.

Основні принципи вдосконалення інформаційної політики [27]:

1. Прозорість та підзвітність. Інформаційна політика повинна базуватися на принципах прозорості та підзвітності урядових органів перед громадянами.
2. Доступність інформації. Населення деокупованих територій має право на доступ до об'єктивної та своєчасної інформації.
3. Захист інформаційного простору. Важливо забезпечити захист інформаційного простору від пропаганди та дезінформації.
4. Підтримка незалежних медіа. Необхідно підтримувати розвиток незалежних медіа на деокупованих територіях.

Рекомендації щодо вдосконалення законодавчої бази [20]:

1. Закон України "Про інформацію" [38]
 - Доповнити статтю 1: визначити окремо поняття "деокуповані території" та ввести спеціальні положення щодо інформаційної політики на цих територіях.

- Внести зміни до статті 6: додати пункт про особливості доступу до інформації на деокупованих територіях, забезпечення рівноправного доступу до інформаційних ресурсів для всіх громадян.

2. Закон України "Про телебачення і радіомовлення"[42]

- Доповнити статтю 3: введення вимог щодо мовлення на деокупованих територіях, враховуючи місцеві особливості та потреби населення.

- Внести зміни до статті 7: встановити особливі вимоги до ліцензування медіа, що працюють на деокупованих територіях.

3. Закон України " Про національну безпеку України "[39]

- Доповнити статтю 8: визначити загрози інформаційній безпеці на деокупованих територіях та механізми їх нейтралізації.

- Внести зміни до статті 12: передбачити спеціальні заходи для забезпечення інформаційної безпеки на деокупованих територіях.

4. Закон України "Про основи національної безпеки України"[43]

- Розробити окремий розділ: присвячений інформаційній політиці на деокупованих територіях, де будуть визначені основні принципи та механізми її реалізації.

Рекомендації щодо вдосконалення нормативної бази:

1. Постанова Кабінету Міністрів України "Про заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки України"

- Доповнити постанову: передбачити додаткові заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки на деокупованих територіях, включаючи розвиток місцевих медіа та підтримку незалежних журналістів.

2. Наказ Міністерства інформаційної політики України

- Розробити окремий наказ: щодо реалізації інформаційної політики на деокупованих територіях, де будуть детально описані процедури та відповідальні органи.

- Створити робочу групу: з представників державних органів та громадськості для моніторингу та координації дій в сфері інформаційної політики на деокупованих територіях.

3. План заходів з реалізації Стратегії інформаційної безпеки України[42]

- Внести зміни до плану заходів: передбачити окремі заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки на деокупованих територіях, зокрема розвиток інформаційної інфраструктури та проведення просвітницьких кампаній.

Обґрунтування необхідності змін:

1. Забезпечення національної безпеки: вдосконалення законодавчої та нормативної бази сприятиме захисту національних інтересів та нейтралізації інформаційних загроз.

2. Підтримка населення: доступ до об'єктивної та своєчасної інформації допоможе підвищити рівень довіри населення до урядових органів.

3. Розвиток медіа: підтримка незалежних медіа сприятиме розвитку демократії та забезпеченню плюралізму думок на деокупованих територіях.

Таким чином, вдосконалення законодавчої та нормативної бази в сфері інформаційної політики на деокупованих територіях є важливим кроком для забезпечення інформаційної безпеки, підтримки населення та розвитку демократичних інститутів. Запропоновані зміни та доповнення до чинних законів та нормативних актів сприятимуть досягненню поставлених цілей. Важливим є також забезпечення належного фінансування для реалізації всіх вище перелічених змін. Лише спільними зусиллями, за участі держави, громадянського суспільства та міжнародних партнерів можна буде створити безпечний та стійкий простір на територіях, які зазнали окупації, були звільнені та повернені до складу території України.

3.3 Роль громадськості та міжнародних організацій у підтримці інформаційної політики

Роль громадськості та міжнародних організацій у підтримці інформаційної політики не можна недооцінювати, адже вони відіграють вирішальну роль у формуванні відкритого, прозорого і демократичного інформаційного середовища. Їх активна участь і підтримка є ключовими для забезпечення ефективної комунікації між державою та суспільством, а також для зміцнення довіри та взаєморозуміння між різними зацікавленими сторонами.

Громадськість відіграє важливу роль у моніторингу і критиці інформаційної політики держави, забезпечуючи зворотний зв'язок та вказуючи на потенційні проблеми або недоліки у комунікаційних стратегіях та законодавстві. Активність громадянського суспільства сприяє підвищенню відповідальності влади, забезпеченню її прозорості та залученню громадян до обговорення та прийняття рішень, що стосуються інформаційного простору. Громадські організації, професійні асоціації, ЗМІ та індивідуальні активісти можуть виступати як важливі посередники між державою та ширшим суспільством, сприяючи розвитку інклюзивного та багатоголосого діалогу [32].

Міжнародні організації відіграють ключову роль у підтримці інформаційної політики через надання експертизи, фінансової підтримки та посередництва в розробці міжнародних стандартів та норм. Вони сприяють обміну кращими практиками, проводять навчання та організують дослідницькі проєкти, що допомагає країнам адаптувати свої інформаційні стратегії до глобальних викликів і стандартів. Міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, ОБСЄ, Рада Європи та інші, забезпечують важливу платформу для діалогу та співпраці між країнами, сприяючи розвитку демократичного інформаційного простору, захисту свободи слова та підвищенню медіаграмотності.

Один з ключових напрямків, у якому громадськість та міжнародні організації можуть внести значний вклад, це підвищення медіаграмотності населення. Програми медіаграмотності, розроблені спільно з освітніми інституціями, громадськими організаціями та підтримані міжнародними партнерами, сприяють формуванню критичного мислення, навичок аналізу інформаційних повідомлень та розуміння механізмів роботи ЗМІ. Це дозволяє громадянам краще орієнтуватися в інформаційному просторі, розрізняти достовірну інформацію від дезінформації та пропаганди, що зміцнює демократичні процеси та забезпечує стабільність суспільства.

Важливу роль відіграють і спільні міжнародні проекти та ініціативи, спрямовані на підтримку свободи слова та незалежності медіа. Через фінансування досліджень, розвиток незалежних медіа-платформ, захист прав журналістів та підтримку розслідувальної журналістики міжнародні організації сприяють створенню міцного інформаційного суспільства, де інформаційна політика базується на принципах прозорості, відкритості та підзвітності.

Іншим напрямком є сприяння розробці та впровадженню міжнародних стандартів у сфері інформаційної політики та законодавства. Міжнародні організації, використовуючи свій досвід та експертизу, можуть надати важливі рекомендації та методологічну підтримку для розробки ефективного законодавства, яке відповідатиме міжнародним нормам і стандартам у сфері прав людини, свободи вираження поглядів та доступу до інформації [38].

Участь громадськості та міжнародних організацій у розробці інформаційної політики також передбачає активне залучення до процесу консультацій та обговорень з владою. Через організацію публічних слухань, круглих столів, онлайн-форумів та інших платформ для діалогу забезпечується врахування думок, інтересів та пропозицій широкого кола зацікавлених сторін у формуванні інформаційного середовища.

Розширення інструментарію для моніторингу та оцінювання впливу інформаційної політики є критично важливим кроком у вдосконаленні як державної, так і міжнародної стратегії у цій сфері. Залучення громадськості, державних інституцій та міжнародних партнерів до цього процесу може сприяти створенню комплексної системи критеріїв та методів для оцінки ефективності різноманітних ініціатив, від інформаційних кампаній до законодавчих змін. Це дозволить не тільки максимально точно оцінити результати впроваджених заходів, але й ідентифікувати області, де потрібні корективи або додаткові зусилля.

Залучення громадськості до процесу оцінки забезпечує більшу прозорість і відповідальність, а також допомагає забезпечити, що інформаційна політика відповідає потребам і очікуванням громадян. Міжнародні організації, зі свого боку, можуть внести свій досвід і експертизу, а також забезпечити дотримання міжнародних стандартів у розробці та оцінюванні інформаційних стратегій [43].

Таким чином, розвиток ефективних інструментів моніторингу та оцінки стане фундаментом для формування інформаційної політики, яка не тільки відповідає сучасним викликам, але й ефективно впливає на підвищення медіаграмотності, захист прав людини та зміцнення демократичних процесів у суспільстві. Це також сприятиме створенню більш відкритого, доступного і якісного інформаційного простору, в якому кожен громадянин зможе легко знайти достовірну інформацію та критично її оцінити.

Третій розділ зацентрував увагу на стратегіях підвищення ефективності інформаційної політики. Успішна стратегія інформаційної політики є ключем до захисту інформації, забезпечення громадської підтримки та просування демократичних інститутів. Реалізація цієї стратегії має враховувати сучасні проблеми і стати основою для розробки інформаційної політики, яка має бути ефективна в поліпшенні інформування засобів масової інформації, захисту прав людини і зміцненні демократичних процесів в суспільстві.

Багато часу в розділі було приділено аналізу основних аспектів, які є важливими для забезпечення стабільності, розвитку і безпеки країни в контексті сучасних умов. Було також визнано необхідність створення додаткових нормативних актів та правових систем, для залучення громадян до створення інформації та підтримки незалежних засобів масової інформації і міжнародного співробітництва. У процесі вдосконалення законодавчої та нормативної бази важливим є забезпечення гнучкості та адаптивності нормативних актів до швидко змінюваних умов сучасного світу, а також важливим є момент залученості з боку громадськості та міжнародних організацій. Ці умови вимагають від експертів високого рівня професіоналізму, відкритості до новацій та готовності до співпраці з іншими зацікавленими сторонами задля розробки ефективного, справедливого та демократичного інформаційного законодавства.

ВИСНОВКИ

Перш за все, інформаційна політика в контексті деокупації виявилася складною та багатогранною задачею, яка вимагає від держави здатності до гнучкого реагування на змінювані умови, комплексного підходу до розробки стратегій та активної взаємодії з громадськістю та міжнародними партнерами.

Аналіз ефективності інформаційної політики на конкретних територіях показав, що успіх значною мірою залежить від адаптації інформаційних кампаній до місцевих умов та культурного контексту, здатності до протидії дезінформації, а також від забезпечення доступу населення до надійних джерел інформації та підтримки незалежних медіа.

У роботі було визначено, що підвищення ефективності інформаційної політики можливе через залучення сучасних технологій, розвиток медіаграмотності, підтримку вільних та незалежних ЗМІ, а також через створення відкритих каналів комунікації між державою та громадянами.

Рекомендації щодо вдосконалення законодавчої та нормативної бази акцентують на необхідності адаптації правового поля до викликів цифрової ери, забезпеченні балансу між захистом персональних даних, свободою слова та протидією дезінформації. Важливим аспектом є також розвиток законодавства, що стосується кібербезпеки та регулювання діяльності штучного інтелекту.

Залучення громадськості та міжнародних організацій визначено як критичний фактор успіху інформаційної політики. Активна участь громадянського суспільства та міжнародна підтримка сприяють забезпеченню відкритості, прозорості та відповідальності в інформаційному просторі, а також надають важливу експертизу та ресурси для реалізації інформаційних кампаній та програм.

Усвідомлення того, що інформаційна політика вимагає не лише реактивних, а й превентивних заходів для забезпечення її ефективності, є

важливим висновком цієї дипломної роботи. Профілактика дезінформації та підвищення обізнаності населення через освітні програми та кампанії має стати неодмінною частиною інформаційної політики. Врахування динаміки соціальних мереж і цифрових платформ, їхнього впливу на формування громадської думки, вимагає від держави здатності до швидкої адаптації та розробки відповідних комунікаційних стратегій.

Подальший розвиток інформаційної політики потребує інтеграції з іншими аспектами державної політики, зокрема з освітньою, культурною та зовнішньополітичною. Взаємодія між різними секторами і агенціями дозволить створити синергію, яка зміцнить інформаційну стійкість країни, підвищить ефективність комунікацій та забезпечить комплексний підхід до розвитку інформаційного суспільства.

Важливим є також усвідомлення ролі етичних норм та стандартів у формуванні інформаційної політики. Етичне використання інформації, повага до прав людини та дотримання принципів свободи слова мають бути основою для будь-яких інформаційних кампаній або законодавчих ініціатив. Це сприятиме формуванню довіри між державою та громадянами, а також підвищенню авторитету країни на міжнародній арені.

Зрештою, ефективність інформаційної політики тісно пов'язана зі здатністю до оцінки її результатів. Розробка та застосування комплексних методик оцінки впливу інформаційних кампаній та законодавчих ініціатив дозволить не лише виміряти досягнення цілей, але й виявити слабкі місця та напрямки для подальшого вдосконалення. Активне залучення до цього процесу міжнародних експертів, науковців, представників громадськості та ЗМІ створить умови для об'єктивної оцінки та розробки ефективних рекомендацій щодо покращення інформаційної політики.

Ефективна інформаційна політика є фундаментом для стабільного розвитку держави, зміцнення демократії та захисту суверенітету. Врахування викликів сучасного інформаційного простору, активне залучення

громадськості та міжнародних організацій, постійне оновлення законодавчої бази та розвиток медіаграмотності становлять ключові елементи успішної інформаційної політики, спрямованої на підтримку відкритого, прозорого та безпечного інформаційного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексенко Т.М., Жаліло Я.А. (ред.) Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2021. 193 с.
2. Бабкіна О.В., Шевченко Т.І. Політичні інститути сучасної України: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр "Академія", 2022.
3. Білинська М.М. Розвиток відносин між органами державної влади і громадянами в Україні: виклики сучасності. В: Матеріали X Міжнар. наук. конгресу "Державне управління та місцеве самоврядування", Харків, 26 березня 2021 р. Харків: ХарРІ НАДУ "Магістр", 2021. С. 102-103.
4. Бойко О.О. Стратегії інформаційної безпеки в умовах гібридної війни. Сучасні проблеми політичних наук: матеріали XXI Міжнародної наукової конференції молодих вчених і студентів (м. Київ, 23-26 березня 2021 р.). Київ: Національний університет "Києво-Могилянська академія", 2021. С. 102-104.
5. Бойко-Бойчук Л. Модернізація місцевого самоврядування в Україні: досягнення та перспективи. В: Дем'янчук О.П. (ред.) Стратегії розвитку громадянського суспільства в Україні. Київ: Логос, 2021. С. 175-194.
6. Браман С. Трансформація інформаційної політики в епоху цифровізації. Журнал інформаційних технологій, 2021, № 1-2, С. 33-45.
7. Виноградова Г.В. Цифрове право: нові виклики інформаційних відносин. Київ: Юстиніан, 2022. – 200 с.
8. Висоцький О.Ю. Стратегії фокусування уваги в інформаційному просторі: нові підходи до освіти. В: Філософія та стратегії сталого розвитку: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., Дніпро, 14 грудня 2021 р. Дніпро, 2021. С. 110-113.
9. В Україні зафіксовано понад 68 тис. воєнних злочинів окупантів, з них понад 2600 – проти дітей. Espresso TV. URL: <https://espresso.tv/v-ukraini->

zafiksovano-ponad-68-tis-voennikh-zlochiv-okupantiv-z-nikh-ponad-2600-proti-ditey (дата звернення: 17.03.2024).

10. Гаврилюк Я.М. Сучасний аналіз державної політики забезпечення інформаційної безпеки України. В: Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою: зб. тез наук. доп. наук.-практ. конф., Київ, 26 березня 2023 р. Київ: НА СБУ, 2023. С. 247-249.

11. Голота О.П. Ефективність системи державних оборонних закупівель України: аналіз та перспективи. "Ефективна економіка", 2021, № 4. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.4.72.

12. Грищук Р.В. Забезпечення інформаційної безпеки держави: виклики соціальних мереж. Київ: КНТ, 2021. С. 6-10.

13. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-p> (дата звернення: 17.03.2024).

14. Державне підприємство “Волинський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації”. Інформаційна політика: веб-сайт URL: <http://surl.li/ujvth> (дата звернення: 17.03.2024)

15. Дем’янчук О. П. Інноваційні підходи до публічної політики в Україні. К.: "Факт", 2023. – С. 10-25.

16. Дубов Д. В. Державна інформаційна політика України в умовах гібридного миру та війни. Стратегічні пріоритети. 2016. № 3. С. 86-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2016_3_12

17. Дубас О. П. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті: монографія. Київ: Генеза, 2004. 208 с

18. Дудко П.М., Семененко І.І. Методи протидії інформаційним війнам: український контекст. Міжнародний журнал конфліктології, 2021, Вип. 3, С. 47-63.

19. Іванова Н. Гуманітарна допомога в умовах новітніх конфліктів: український контекст. Київ: Академічна література, 2023.

20. Ільницька У. Інформаційна безпека в Україні: аналіз сучасних загроз та стратегії протидії. Політичні науки, 2021, Vol. 3, No. 2, С. 30-35.
21. Карпенко О.В., Литвин М.П. Безпека інформаційного простору України: сучасні виклики та стратегії відповіді. Київ: Наукова думка, 2023.
22. Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека. Київ: Нора-Друк, 2006.
23. Кілієвич О.І., Тертичка В.В. Становлення та розвиток державної політики в Україні: аналіз, проблеми, перспективи. Київ: Державне управління, 2022. – 230 с.
24. Координація розслідувань злочинів, скоєних в Україні: відбулася зустріч міністрів юстиції країн «Великої сімки». Урядовий портал. 29.11. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/koordinaciya-rozsliduvan-zlochiv-skoyenih-v-ukrayini-vidbulasya-zustrich-ministriv-yusticiyi-krayin-velikoyi-simki> (Дата звернення: 17.03.2024).
25. Колбеч Г.К. Нові виміри політики в цифрову епоху. Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2021. 134 с.
26. Корінь А.В., Шамрук Н.Б. "Поняття та особливості адміністративно-правового статусу міністерства юстиції України." Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Чернігів: 22–23 квітня 2023 р. С. 290–293.
27. Ліпкан В.А., Сопілко І.М., Кір'ян В.О. Цифровізація та правове регулювання в інформаційному суспільстві України: монографія. Київ: Ліпкан Видавництво, 2022. 680 с. С. 560-562.
28. Макаренко Є.А. Європейська інформаційна стратегія у контексті глобалізації: виклики та відповіді. К., 2023. – 370 с.
29. Мирошніченко А.І. Роль інформаційної політики під час воєнного стану: досвід України. "Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування", 2023, Том 35 (74) № 1, С. 50–56.

30. Мохова Ю., Луцька А. Сучасні виклики та стратегії державної інформаційної політики в Україні. Електронний науковий журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток», 2021. URL:<http://example.com/2021/state-info-policy.pdf> (дата звернення: 12.09.2023).
31. Негодченко В. Інноваційні напрями державної інформаційної політики України. Підприємництво, господарство і право, 2023, № 5, С. 82–88.
32. Окладна М.Г., Перевалова Л.В., Генкул Ю.В. Гуманітарна дипломатія України: від історії до сучасності. В: Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції. Право та інноваційне суспільство. Київ: 2022.
33. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry> (дата звернення: 17.03.2024).
34. Петров О. Вплив гуманітарних організацій на забезпечення допомоги в зонах конфліктів. Соціально-гуманітарні дослідження, 2022, 9(3), С. 46-62.
35. Положення про Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 р. № 460 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2022 р. № 1400). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-p> (дата звернення: 17.03.2024).
36. Почепцов Г. Інформаційна політика: сучасні підходи: веб-сайт. URL: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/5774/2012-11-04-informatsiy-na-polityka-suchasni-pidkhody/> (дата звернення: 04.09.2023).
37. Про безоплатну правову допомогу. Закон України від 2 червня 2021 р. № 3460-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (дата звернення: 17.03.2024).
38. Про інформацію. Закон України від 2 жовтня 1992 р. (Оновлена редакція, 2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 31.10.2023).

39. Про національну безпеку України. Закон України від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
40. Про основи національної безпеки України. Закон України від 08.07.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
41. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12 травня 2015 р. (Остання редакція від 2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 20.09.2023).
42. Про телебачення і радіомовлення. Закон України від 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text>
43. Проєкт «Скажи правду». Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news>. (дата звернення: 17.03.2024).
44. Рішення РНБОУ від 18 березня 2022 р. Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-22> (дата звернення: 05.09.2023).
45. Розпорядження Кабінету Міністрів України Про затвердження плану заходів з реалізації. Стратегії інформаційної безпеки на період до 2025 року від 30.03.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.05.2023).
46. Соснін О. В. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України: Монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003, 572 с.
47. Токар О. Еволюція державної інформаційної політики в Україні: аналітичний огляд. Політичний менеджмент, 2022, № 6, С. 120–130.
48. Токар О. Державна інформаційна політика: проблеми визначення концепту. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/tokar_derzhavna.pdf

49. Толубко В.Б. Протидія інформаційним війнам: забезпечення інформаційної безпеки держави. Київ: НАОУ, 2023. – С. 305-320.

50. Усаченко О.О. Державне оборонне замовлення України: сучасний стан та перспективи розвитку. Інвестиції: практика та досвід, 2023, № 1, С. 89-93. DOI: 10.32702/2306-6814.2023.1.89.

51. Український Червоний Хрест. Діяльність у контексті російсько-українського конфлікту: звіт за 2022 рік. Київ: Український Червоний Хрест, 2023.

52. Чуйко О. В., Іванова І. В. Вплив рівня тривожності на успішність навчальної діяльності. Актуальні проблеми психології. 2022. Том XI, Вип. 16, С. 215–226. URL: <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v11/i16/23.pdf> (дата звернення: 17.03.2024).

53. Чуріканова О.Ю. Управління регіональним розвитком і формування регіональної політики: теорія та практика застосування. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2021. 387 с.

54. Юдін О. К, Богущ В. М. Інформаційна безпека держави. Харків: Консум, 2005, 506 с